

حقوق مدنی

عقودِ معینه‌ی مختلفه

جلد دوم

عقود اذنی و تبیی (وثیقه‌های دین)

به انضمام آرای قضایی

دکتر محمدرضا پیرهادی

استادیار دانشکده‌ی حقوق دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی و

وکیل پایه‌ی یک دادگستری

سرشناسه	پیرهادی، محمدرضا، ۱۳۴۲-
عنوان و نام پدیدآور	حقوق مدنی عقود معینهی مختلفه / مؤلف: محمدرضا پیرهادی.
مشخصات نشر	تهران: خرسندی، ۱۳۹۵-
مشخصات ظاهری	۵۶۰ ص.
شابک	978-600-114-358-8 ج. ۲: 978-600-114-547-6
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
یادداشت	ج. ۲ (چاپ اول: ۱۳۹۴) (فیا).
یادداشت	کتابنامه
مندرجات	ج. ۱. در بیع و اجاره به انضمام نوزده بحث تکمیلی در بیع - ج. ۲. عقود اذنی تبعی وثیقه دین به انضمام آراء قضایی
موضوع	عقود و ایقاعات (فقه) - - ایران
موضوع	خرید و فروش شرطی - - ایران
موضوع	حقوق مدنی - - ایران
رده‌بندی شگره	۱۳۹۵ ج ۷ پ/۸۵۸ KMH
رده‌بندی دیویی	۳۴۶/۵۵۰۲
شماره کتابشناسی ملی	۳۲۶۴۸۳۲



انتشارات خرسندی

نمایشگاه و فروشگاه کتاب فقهی، حقوقی و مجموعه قوانین
تهران، خیابان انقلاب - خیابان فخر رازی - خیابان لانی نژاد - نرسیده به خیابان دانشگاه -

پلاک ۱۷۴ واحد ۲

تلفن: ۵-۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۵-۵۸۴۹۰۵۴۹

فروشگاه شماره ۱: دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، تلفن: ۶۶۴۱۰۲۰۳

فروشگاه شماره ۲: میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردیبهشت)، پلاک ۳۰، تلفن: ۶۶۷۵۵۹۱۰-۶۶۹۵۰۷۵۹

فروشگاه شماره ۳: خ انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، کوچه شهید براتی، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد،

طبقه زیرین (قسمت کتابفروشی): ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

حقوق مدنی عقود معینهی مختلفه (جلد دوم)

تألیف: دکتر محمدرضا پیرهادی

چاپ اول: ۱۳۹۵ - شمارگان: ۵۰۰ جلد

صفحه‌آرایی: الهام پیدایی

قیمت: ۳۹۵۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-114-547-6

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۴-۵۴۷-۶

فهرست

مقدمه: مفهوم اذن و عقود اذنی.....	۲۵
فصل اول: ودیعه.....	۳۱
۱-۱- معرفی عقد ودیعه.....	۳۲
۱-۱-۱- معنی لغوی ودیعه.....	۳۲
۱-۱-۲- تعریف اصطلاحی ودیعه.....	۳۲
۲-۱- اوصاف عقد ودیعه.....	۳۴
۱-۲-۱- جایز بودن عقد ودیعه.....	۳۴
۲-۲-۱- اذنی بودن عقد ودیعه.....	۳۵
۳-۲-۱- مجانی بودن عقد ودیعه.....	۳۷
۴-۲-۱- رضائی بودن عقد ودیعه.....	۳۸
۱-۴-۲-۱- قبض مال ودعی.....	۴۰
۲-۴-۲-۱- اکراه در قبض به عنوان مال ودعی و گرفتن مال به اکراه از مستودع.....	۴۱
۵-۲-۱- امانی بودن ید گیرنده‌ی مال در عقد ودیعه.....	۴۱
۳-۱- انعقاد عقد ودیعه.....	۴۳
۱-۳-۱- ایجاب و قبول.....	۴۳
۲-۳-۱- طرفین عقد ودیعه.....	۴۳
۳-۳-۱- اهلیت طرفین در عقد ودیعه.....	۴۴

- ۴۴ ۱-۳-۳-۱ حجر مستودع
- ۴۶ ۲-۳-۳-۱ حجر مستودع
- ۴۶ ۳-۳-۳-۱ تلف مال نزد مستودع محجور
- ۴۶ ۱-۳-۳-۳-۱ تلف مال در ید مستودع به دلیل حادثه خارجی
- ۴۸ ۲-۳-۳-۳-۱ اتلاف توسط خود محجور
- ۴۹ ۴-۱ مقتضای عقد ودیعه
- ۴۹ ۱-۴-۱ سپردن و ایداع مال برای حفظ و نگهداری
- ۵۰ ۲-۱ لزوم استرداد عین در ودیعه
- ۵۲ ۵-۱ شرایط و انواع مال ودعی
- ۵۳ ۶-۱ موارد عدم رد دیعه بودن
- ۵۳ ۱-۶-۱ قرار دادن اموال در پارکینگ
- ۵۵ ۲-۶-۱ قراردادن ترمیل در پارکینگ توسط غاصب
- ۵۶ ۳-۶-۱ سپردن اشیاء به مالک امانت
- ۵۷ ۴-۶-۱ دادن مالی برای تعمیر یا انجام کاری بر روی آن
- ۵۸ ۵-۶-۱ مال مأخوذ بالسوم
- ۶۰ ۶-۶-۱ سپرده‌های نقد بانکی
- ۶۰ ۷-۶-۱ سپردن مال در مهمانسرا
- ۶۲ ۷-۱ آثار عقد ودیعه
- ۶۳ ۱-۷-۱ آثار عقد ودیعه نسبت به مستودع (امین)
- ۶۳ ۱-۱-۷-۱ تعهد امین در حفظ و نگهداری و ضمان ناشی از تعدی و تفریط
- ۶۴ ۱-۱-۱-۷-۱ منشا تعهدات امین
- ۶۵ الف - تعهد در حفظ مطابق با قرارداد
- ۶۵ ب - تعهد در حفظ ناشی از قانون
- ۶۷ ج - تعهد در حفظ به صورت متعارف

- ۶۸ ۷-۱-۱-۲- مخالفت امین در کیفیت حفظ
- ۶۸ ۷-۱-۱-۳- ایداع مجدد مال ودعی
- ۶۹ ۷-۱-۱-۴- رفتار به امانت بعد از تعدی و تفریط
- ۷۱ ۷-۱-۱-۵- دفع وقایع خارجی از سوی امین
- ۷۲ ۷-۱-۱-۶- شرط ضمان امین در صورت عدم تعدی و تفریط
- ۷۵ ۷-۱-۱-۷- شرط عدم ضمان در صورت تعدی و تفریط امین
- ۷۶ ۷-۱-۲- تعهد به رد عین مال ودعی با مطالبه
- ۷۸ ۷-۱-۲-۱- رد مثل یا قیمت مال ودعی در صورت غصب یا تلف
- ۷۹ ۷-۱-۲-۲- رد منافع مال ودعی
- ۸۰ ۷-۱-۳- اختلاف در رد مال ودعی
- ۸۲ ۷-۱-۴- استرداد مال ودعی در محل وقوع آن
- ۸۳ ۷-۱-۵- حق حبس مدعی برای اخذ هزینه‌های مال ودعی
- ۸۳ ۷-۱-۳- رد مال ودعی به مودع یا قائم مقام یا مأذون
- ۸۶ ۷-۱-۴- تصرف مستودع جهت حفاظت از مال ودعی
- ۸۶ ۷-۲- آثار عقد ودیعه نسبت به مودع (امانت عمارت)
- ۸۷ ۷-۲-۱- پرداخت هزینه‌های حفظ مال
- ۸۸ ۷-۲-۲- پرداخت هزینه‌های رد و استرداد مال
- ۸۸ ۷-۲-۳- پرداخت خسارات ناشی از مال ودعی
- ۸۸ ۸-۱- انحلال عقد ودیعه
- ۸۸ ۸-۱-۱- انحلال ودیعه با فسخ عقد
- ۸۸ ۸-۲- وضعیت شرط مخالف حق فسخ
- ۹۰ ۸-۳- انحلال ودیعه با انفساخ
- ۹۰ ۸-۳-۱- انحلال ودیعه با فوت و حجر طرفین
- ۹۰ ۸-۳-۱-۱- فوت و حجر مودع

- ۸-۱-۳-۱-۲- فوت و حجر مستودع ۹۲
- ۸-۱-۳-۱-۳- توافق بر عدم انحلال ودیعه برای بعد از فوت و حجر مودع ۹۲
- ۸-۱-۳-۱-۴- توافق به ترتیبی در مورد مال ودعی برای زمان بعد از فوت و حجر مودع ۹۴
- ۸-۱-۳-۲- انحلال ودیعه با انقضای مدت معین در عقد ۹۵
- ۹-۱- رد مال ودعی به حاکم پس از انحلال ودیعه ۹۶
- نموده سوالات ودیعه ۹۸

فصل دوم: ربه ۱۰۱

- ۱-۲- معرفی در تعریف عاریه از عقود مشابه ۱۰۲
- ۱-۱-۲- معنی ناری و تعریف عاریه ۱۰۲
- ۱-۱-۱-۲- معنی لغوی عاریه ۱۰۲
- ۲-۱-۱-۲- تعریف و معنی عاریه ۱۰۲
- ۲-۱-۲- تمیز عاریه از عقود مشابه ۱۰۴
- ۱-۲-۱-۲- تفاوت عقد عاریه و عقد جاریه اشیا ۱۰۴
- ۱-۱-۲-۱-۲- اختلاف مالک و متصرف در محال یا معوض بودن منفعت ۱۰۵
- ۲-۱-۲-۱-۲- تفاوت عقد عاریه‌ی معوض و عقد جاری اشیا ۱۰۶
- ۲-۲-۱-۲- تفاوت عاریه و حبس مطلق ۱۰۶
- ۳-۲-۱-۲- تفاوت عقد عاریه و عقد ودیعه و وجوه اشتراک و افتراق آنها ۱۰۷
- ۲-۲- انعقاد عقد عاریه ۱۰۹
- ۱-۲-۲- ایجاب و قبول در عاریه ۱۰۹
- ۲-۲-۲- اثر قبض در انعقاد عاریه ۱۱۰
- ۳-۲-۲- طرفین عقد عاریه ۱۱۰

۱۱۲	۴-۲-۲- اهلیت طرفین در عقد عاریه
۱۱۳	۳-۲- شرایط مورد عاریه
۱۱۳	۱-۳-۲- قابلیت بقا برای انتفاع
۱۱۴	۲-۳-۲- معلوم بودن مورد عاریه و انتفاع از آن
۱۱۶	۴-۲- آثار عقد عاریه
۱۱۷	۱-۴-۲- تعهدات مستعیر
۱۱۸	۱-۱-۲- مسئولیت ناشی از عاریه مضمونه
۱۲۰	۲-۱-۲- مسئولیت ناشی از شرط ضمان بدون تعدی و تفریط بر مستعیر
۱۲۱	۳-۱-۴-۲- مسئولیت منقّصت ناشی از استعمال در عاریه
۱۲۳	۴-۱-۴-۲- تعهد پرداخت مخارج رد و استرداد مال عاریه
۱۲۳	۵-۱-۴-۲- مباشرت مستعیر در تصرف
۱۲۵	۲-۴-۲- تعهدات معیر
۱۲۵	۱-۲-۴-۲- پرداخت مخارج حفاظت از مال مورد عاریه
۱۲۶	۲-۲-۴-۲- پرداخت خسارات ناشی از عیوب مال عاریه با تسبیب معیر
۱۲۷	۳-۲-۴-۲- فراهم نمودن امکان انتفاع
۱۲۷	۵-۲- انحلال عقد ودیعه، موانع انحلال و موارد محدود شدن حق رجوع معیر
۱۲۸	۱-۵-۲- انحلال عقد عاریه
۱۲۸	۲-۵-۲- موانع انحلال عقد عاریه
۱۲۹	۱-۲-۵-۲- اسقاط حق فسخ برای مدت معین
۱۲۹	۲-۲-۵-۲- تعهد به عدم فسخ برای مدت معین
۱۲۹	۳-۲-۵-۲- تعیین مدت برای عاریه
۱۳۰	۳-۵-۲- موارد محدود شدن حق رجوع معیر
۱۳۱	۱-۳-۵-۲- عاریه‌ی زمین برای احداث بنا یا درختکاری یا زراعت
۱۳۳	۲-۳-۵-۲- عاریه دیوار برپا کردن سر تیر

- ۱۳۴ ۲-۳-۳- عاریه برای رهن
- ۱۳۵ ۲-۳-۴- عاریه برای دفن میت
- ۱۳۸ نمونه سوالات عاریه
- ۱۴۱ فصل سوم: وکالت
- ۱۴۲ ۳-۱- معرفی وکالت
- ۱۴۲ ۱-۱-۱- معنی لغوی وکالت
- ۱۴۲ ۳-۱-۲- تعریف وکالت
- ۱۴۵ ۳-۲- اوصاف وکالت
- ۱۴۶ ۳-۳- انعقاد وکالت
- ۱۴۶ ۳-۳-۱- ایجاب و قبول
- ۱۴۷ ۳-۱-۱- قبول به فعل از سوی وکیل
- ۱۴۸ ۳-۱-۲- اطلاع از قبول
- ۱۴۸ ۳-۱-۳- توالی بین ایجاب و قبول
- ۱۴۹ ۳-۱-۴- انعقاد عقد توسط یک نفر به وکالت از دیگری یا دیگران
- ۱۴۹ ۳-۲- اهلیت طرفین در وکالت
- ۱۵۰ ۳-۲-۱- اهلیت موکل
- ۱۵۰ ۳-۲-۲- موکل محجور در امور غیر مالی
- ۱۵۱ ۳-۲-۲- موکل محجور در امور مالی
- ۱۵۲ ۳-۲-۲- اهلیت وکیل
- ۱۵۵ ۳-۴- موارد مشمول احکام وکالت در قانون تجارت
- ۱۵۵ ۳-۵- موضوع، شرایط موضوع وکالت و لوازم و مقدمات آن
- ۱۵۶ ۳-۵-۱- موضوع عقد وکالت

۱۵۸	۲-۵-۳- شرایط موضوع وکالت
۱۵۸	۱-۲-۵-۳- توانایی موکل در انجام موضوع وکالت و زمان آن
۱۵۸	۱-۱-۲-۵-۳- توانایی موکل در انجام موضوع وکالت
۱۶۰	۲-۱-۲-۵-۳- زمان توانایی انجام موضوع وکالت
	۲-۲-۵-۳- قابل نیابت بودن و عدم لزوم مباشرت موکل در انجام موضوع وکالت
۱۶۱	و موارد مردد
	۱-۲-۲-۳- قابلیت نیابت و عدم لزوم مباشرت موکل در انجام موضوع وکالت
۱۶۱	
۱۶۳	۲-۲-۵-۳- موارد مردد در لزوم مباشرت موکل در انجام موضوع وکالت
۱۶۵	۳-۲-۵-۳- معلوم بودن موضوع وکالت
۱۶۷	۱-۳-۲-۵-۳- وکالت مظن
۱۶۸	۲-۳-۲-۵-۳- ابهام در عنوان عقد وکالت
۱۶۹	۳-۳-۲-۵-۳- وکالت برای اداره اموال
۱۷۰	۴-۳-۲-۵-۳- وکالت عام و خاص مطلق و متین
۱۷۱	۵-۳-۲-۵-۳- وکالت برای انجام همه‌ی امور
۱۷۳	۳-۵-۳- لوازم و مقدمات وکالت
۱۷۶	۶-۳- تمیز وکالت و بیع و وکالت برای تنظیم اسناد رسمی
۱۷۶	۱-۶-۳- انعقاد عقد بیع و تفویض وکالت به خریدار
۱۷۷	۲-۶-۳- وکالت برای تنظیم اسناد رسمی
۱۷۸	۷-۳- آثار وکالت
۱۷۸	۱-۷-۳- تعهدات وکیل
۱۷۸	۱-۱-۷-۳- تعهدات و حدود اختیار وکیل
۱۷۹	۲-۱-۷-۳- انجام التزامات ناشی از وکالت

- ۱۸۰ ۳-۷-۱-۲-۱- تقصیر و کیل
- ۱۸۱ ۳-۷-۱-۲-۲- وکالت فضولی
- ۱۸۳ ۳-۷-۱-۳- رعایت مصلحت موکل
- ۱۹۰ ۳-۷-۱-۴- ممنوعیت و کیل در معامله با خود
- ۱۹۳ ۳-۷-۱-۵- دادن حساب مدت وکالت
- ۱۹۵ ۳-۷-۱-۶- حبس اموال موکل در قبال اجرت و کیل
- ۱۹۷ ۳-۷-۱-۷- التزامات وکلای متعدد
- ۱۹۹ ۳-۷-۱-۷-۱- اقدامات هر یک از وکلای متعدد و مستقل
- ۲۰۱ ۳-۷-۱-۷-۲- مسئولیت وکلای متعدد
- ۲۰۳ ۳-۷-۱-۷-۳- التزامات ناشی از اختیار توکیل به غیر
- ۲۰۴ ۳-۷-۱-۷-۴- اخراج وکیل بعد از توکیل به غیر
- ۲۰۶ ۳-۷-۱-۷-۱۰- التزامات وکیل در مقابل طرف معامله
- ۲۰۶ ۳-۷-۱-۷-۱۰-۱- طرف معامله، وکالت و کیل
- ۲۰۹ ۳-۷-۱-۷-۲-۱۰- عدم علم طرف معامله به وکالت و کیل
- ۲۱۰ ۳-۷-۲- تعهدات موکل
- ۲۱۰ ۳-۷-۲-۱- انجام تعهدات ناشی از عمل وکیل
- ۲۱۱ ۳-۷-۲-۱-۱- رابطه‌ی موکل با طرف قرار
- ۲۱۲ ۳-۷-۲-۱-۲- التزام به اعمال وکیل قبل از رسیدن خبر عزل
- ۲۱۴ ۳-۷-۲-۱-۳- التزام به اقرار وکیل
- ۲۱۵ ۳-۷-۲-۱-۴- التزام به اعمال وکیل در حدود مقررات قانونی
- ۲۱۵ ۳-۷-۲-۲- پرداخت اجرت وکالت غیر مجانی
- ۲۱۵ ۳-۷-۲-۲-۱- پرداخت اجرت المسمی یا اجرت المثل
- ۲۱۸ ۳-۷-۲-۲-۲- غبن در وکالت
- ۲۱۹ ۳-۷-۲-۳- پرداخت هزینه های وکیل

۲۲۱	۸-۳ انحلال وکالت
۲۲۲	۱-۸-۳ انحلال وکالت به فسخ و تفاسخ
۲۲۵	۲-۸-۳ محدود نمودن انحلال وکالت به فسخ
۲۲۷	۱-۲-۸-۳ شرط وکالت یا عدم عزل وکیل ضمن عقد لازم
۲۳۱	۲-۲-۸-۳ شرط وکالت یا عدم عزل وکیل ضمن عقد جایز
۲۳۲	۳-۲-۸-۳ شرط عدم عزل ضمن عقد وکالت
۲۳۳	۱-۸-۳ انحلال وکالت به انفساخ
۲۳۳	۱-۳-۸-۳ حجر و موت طرفین وکالت
۲۳۴	۱-۳-۱-۳ شرط بقای وکالت پس از جنون
۲۳۵	۱-۳-۸-۳ شرط بقای وکالت پس از فوت
۲۳۷	۳-۱-۳-۸-۳ انفساخ وکالت پس از شنیدن خبر عزل، فوت یا جنون موکل
۲۳۹	۲-۳-۸-۳ انتفای موضوع وکالت
۲۴۰	۳-۳-۸-۳ انجام عمل مورد وکالت توسط موکل
۲۴۱	۴-۳-۸-۳ پایان یافتن مدت وکالت
۲۴۲	نمونه سوالات وکالت
۲۴۷	مقدمه: عقود تبعی (وثیقه‌های دین)
۲۴۹	فصل چهارم: عقد ضمان (ضمان عقدی)
۲۵۰	۱-۴-۱ معنی، تعریف و اوصاف عقد ضمان
۲۵۰	۱-۴-۱-۱ معنی لغوی ضمان (عقدی)
۲۵۱	۱-۴-۲ معنی اعم و اخص عقد ضمان در فقه امامیه
۲۵۱	۱-۴-۳ دیدگاه‌های مطرح نسبت به عقد ضمان
۲۵۲	۲-۴-۲ تعریف عقد ضمان در قانون مدنی
۲۵۶	۳-۴-۲ اوصاف عقد ضمان

۲۵۷	۴-۴- انعقاد عقد ضمان
۲۵۸	۴-۴-۱- شرایط دین موضوع ضمان
۲۶۰	۴-۴-۲- اهلیت طرفین در عقد ضمان
۲۶۰	۴-۴-۲-۱- اهلیت ضامن
۲۶۰	۴-۴-۲-۲- اهلیت مضمون‌له
۲۶۱	۴-۴-۳- اهلیت مضمون‌عنه
۲۶۲	۴-۳- عدم تمکن ضامن در زمان انعقاد عقد
۲۶۳	۴-۵- تعلیق در عقد ضمان و التزام به تأدیه‌ی دین دیگری
۲۶۳	۴-۵-۱- تعیین در عقد ضمان
۲۶۴	۴-۵-۱- التزام به تأدیه‌ی دین دیگری
۲۶۶	۴-۶- مقایسه‌ی عقد ضمان عقود مشابه
۲۶۶	۴-۶-۱- مقایسه‌ی عقد ضمان عقد حواله
۲۶۷	۴-۶-۲- ضمان و تبدیل
۲۶۸	۴-۶-۳- عقد ضمان و قرارداد بیمه‌ای اعتبار
۲۶۸	۴-۶-۴- عمل در حکم عقد ضمان
۲۶۹	۴-۷- ضمان از دین موجود و کفایت وجود سبب -ین برای ضمانت
۲۶۹	۴-۷-۱- ضمان از دین موجود
۲۶۹	۴-۷-۱-۱- ضمانت از دین قابل فسخ
۲۷۰	۴-۷-۱-۲- ضمان از دین غیر مستقر
۲۷۰	۴-۷-۱-۳- ضمان از تعهد طبیعی
۲۷۱	۴-۷-۱-۴- ضمان از دین معلق
۲۷۱	۴-۷-۲- کفایت وجود سبب دین برای ضمانت از آن
۲۷۴	۴-۷-۲-۱- ضمانت از جُعَل یا مال جعاله
۲۷۴	۴-۷-۲-۲- ضمانت از نفقه‌ی زوجه

۲۷۶	۴-۷-۲-۳- ضمانت از نفقه‌ی اقارب
۲۷۷	۴-۷-۲-۴- ضمانت یا التزام نسبت به جبران خسارات آتی مستخدم
۲۷۸	۴-۷-۲-۵- ضمانت از وام قبل از پرداخت مبلغ آن به وام گیرنده
۲۷۹	۴-۷-۲-۶- ضمانت حسن انجام کار یا تعهدات
۲۸۱	۴-۷-۲-۷- ضمانت از شرکت در مناقصه و مزایده
۲۸۱	۴-۷-۲-۸- ضمان عهده
۲۸۴	۴-۷-۲-۹- ضمان عهده پیش از قبض مبیع و ثمن
۲۸۴	۴-۷-۲-۱۰- ضمان عهده و مستحق للغیر در آمدن قسمتی از مبیع و فسخ بیع
۲۸۶	۴-۷-۲-۱- ضمان عهده و اقاله یا فسخ عقد پس از آن
۲۸۶	۴-۷-۲-۱۲- ضمان عهده یا تصریح به ضمانت از اقاله یا فسخ
۲۸۸	۴-۷-۲-۱۳- ضمان ارارث مبیع معیوب
۲۸۹	۴-۷-۲-۱۴- ضمانت به اسد دادن به سبب تلف مبیع قبل از تسلیم
۲۸۹	۴-۷-۲-۱۵- ضمان از اعیان مضمون
۲۹۳	۴-۷-۲-۱۶- ضمانت از اعیان غیر مضمونه
۲۹۵	۴-۷-۲-۱۷- ضمانت از ضمان درک حادث
۲۹۵	۴-۷-۲-۱۸- تقبل ضمان تلف یا نقص مال دیگری (الغیر مالک فی البحر و علی
۲۹۶	ضمانه)
۲۹۷	۴-۸-۱- آثار عقد ضمان
۲۹۸	۴-۸-۱-۱- آثار ضمان به صورت ضم ذمه
۲۹۹	۴-۸-۲-۱- اثر عقد ضمان به صورت نقل ذمه
۳۰۰	۴-۸-۲-۱-۱- اثر عقد ضمان بین ضامن و مضمون له
۳۰۰	۴-۸-۲-۱-۱-۱- عدم تأثیر دین مضمون له به مضمون عنه پس از عقد ضمان نسبت
۳۰۰	به ضامن
۳۰۰	۴-۸-۲-۱-۲- استناد ضامن به ایرادات دین مضمون به

- ۳۰۱..... اثر ضمان نقل ذمہ بر تضمینات دین اصلی
- ۳۰۳..... زمان مطالبہی مضمون‌لہ از ضامن
- ۳۰۵..... اثر ضمانت از قسمتی از دین اصلی
- ۳۰۶..... اثر ابرای ذمہی مضمون‌عہ و ضامن و پرداخت دین از سوی دیگری
- ۳۰۷..... ضمانت با پرداخت دین از مال معین
- ۳۰۸..... عدم تأثیر فوت ضامن بر عقد ضمان
- ۳۰۹..... اثر ضمان بین ضامن و مضمون‌عہ
- ۳۱۰..... ضمانت به قصد تبرع
- ۳۱۱..... اذن در تأدیہ پس از وقوع عقد ضمان
- ۳۱۲..... احوال اتفاق رجوع ضامن به مضمون‌عہ
- ۳۱۳..... اثر ردائت مضمون‌عہ پس از پرداخت ضامن
- ۳۱۴..... احوال عدم استحقاق رجوع ضامن به مضمون‌عہ
- ۳۱۵..... اثر ردائت مضمون‌عہ پس از پرداخت ضامن
- ۳۱۶..... احوال عدم استحقاق رجوع ضامن به مضمون‌عہ
- ۳۱۷..... ابرای ذمہی مضمون‌عہ از سوی ضامن قبل از تأدیہی دین
- ۳۱۸..... ادای دین به ضامن از سوی مضمون‌عہ قبل از تأدیہی ضامن
- ۳۱۹..... زمان مطالبہی ضامن از مضمون‌عہ
- ۳۲۰..... اثر ضمان بین ضامن‌های متعدد
- ۳۲۱..... ضمانت ضامن‌های متعدد در زمینہای مختلفہ
- ۳۲۲..... ضمانت ضامن‌های متعدد همزمان در یک عقد
- ۳۲۳..... انحلال عقد ضمان
- ۳۲۴..... فسخ عقد ضمان
- ۳۲۵..... اقالہی عقد ضمان
- ۳۲۶..... انفساخ عقد ضمان
- ۳۲۷..... نمونه سوالات عقد ضمان

۳۳۳	فصل پنجم: عقد رهن
۳۳۴	۱-۵- معرفی عقد رهن
۳۳۴	۱-۱-۵- معنی لغوی رهن
۳۳۴	۲-۱-۵- معنی اصطلاحی یا تعریف عقد رهن در قانون مدنی
۳۳۵	۲-۵- اوصاف عقد رهن
۳۳۶	۳-۵- انعقاد عقد رهن
۳۳۶	۳-۵-۱- باب و قبول و قبض در عقد رهن
۳۴۳	۳-۳-۵- اهلیت طرفین در عقد رهن
۳۴۴	۳-۳-۵- رهن مال توسط قیم و ولی
۳۴۵	۴-۵- صور وقوع عقد رهن، شرط ضمن عقد به ترهین و رهن ابتدایی یا تبرع
۳۴۶	۵-۵- رهن مکرر و تعدد مرتهن و رهن
۳۴۶	۵-۵-۱- رهن مکرر
۳۴۸	۵-۵-۲- تعدد مرتهن و رهن
۳۴۹	۶-۵- موضوع عقد رهن و احکام و شرایط آن
۳۴۹	۶-۵-۱- رهن عین و توابع آن
۳۵۱	۶-۵-۲- رهن دین
۳۵۴	۶-۵-۳- رهن منفعت
۳۵۵	۶-۵-۴- توثیق و رهن اسناد تجاری
۳۵۹	۶-۵-۵- قابل نقل و انتقال بودن مال مرهون
۳۶۰	۶-۵-۶- رهن اموال فاسد شدنی
۳۶۱	۶-۵-۷- حدوث حادثه‌ی موجب فساد مال مرهون
۳۶۱	۶-۵-۸- تلف مال مرهون و بدل آن
۳۶۲	۶-۵-۹- تبدیل رهن به مال دیگر

- ۳۶۲..... ۵-۶-۱۰- رهن مال مشاع
- ۳۶۴..... ۵-۶-۱۱- رهن مبيع موضوع بيع خياری و معاملات با حق استرداد و بيع شرط
- ۳۶۷..... ۵-۶-۱۲- تجزیه ناپذیری موضوع رهن
- ۳۶۹..... ۵-۷- شرایط دين موضوع رهن
- ۳۶۹..... ۵-۸- رهن برای دين موجود و دينی که سبب آن ایجاد شده
- ۳۷۰..... ۵-۸-۱- رهن برای دين موجود
- ۳۷۰..... ۵-۸-۱-۱- رهن برای دين ناشی از عقد قابل فسخ
- ۳۷۰..... ۵-۸-۱-۲- رهن برای دين غير مستقر
- ۳۷۱..... ۵-۸-۱-۳- رهن برای دين معلق
- ۳۷۱..... ۵-۸-۲- رهن برای دينی که سبب آن ایجاد شده
- ۳۷۲..... ۵-۸-۱-۲- رهن برای اعيان غير مضمونه
- ۳۷۳..... ۵-۸-۲-۲- رهن برای اعيان مضمونه
- ۳۷۴..... ۵-۸-۲-۳- رهن برای جعل یا سبب بعاله
- ۳۷۴..... ۵-۸-۲-۴- رهن برای حسن انجام کار یا تعهدات
- ۳۷۶..... ۵-۸-۲-۵- رهن برای مستحق للغير در امدن مع
- ۳۷۶..... ۵-۸-۲-۶- رهن به استرداد ثمن به سبب تلف مع تسليم از تسليم
- ۳۷۶..... ۵-۸-۲-۷- رهن برای دين آینده
- ۳۷۷..... ۵-۸-۲-۸- توثيق در قبال دادن اعتبار به مشتری از سوی بانک
- ۳۷۸..... ۵-۹- مصاديق عقد رهن
- ۳۷۸..... ۵-۹-۱- رهن تصرف
- ۳۷۸..... ۵-۹-۲- رهن ايجار
- ۳۷۹..... ۵-۹-۳- رهن مستعار
- ۳۸۰..... ۵-۱۰- شروط متداول در ضمن عقد رهن

- ۳۸۱.....۵-۱۰-۱- شرط توکیل ضمن عقد رهن.....
- ۳۸۵.....۵-۱۰-۲- شرط تعلیک در صورت عدم پرداخت دین در ضمن عقد رهن.....
- ۳۸۶.....۵-۱۰-۳- شرط نداشتن حق فروش عین مرهونه از سوی مرتهن.....
- ۳۸۷.....۵-۱۰-۴- شرط مدت برای رهن.....
- ۳۸۸.....۵-۱۱- آثار عقد رهن.....
- ۳۸۸.....۵-۱۱-۱- حقوق و تکالیف رهن.....
- ۳۸۹.....۵-۱۱-۱-۱- بقای مالکیت عین و منفعت برای رهن.....
- ۳۸۹.....۵-۱۱-۱-۲- منع بودن رهن از تصرف منافی حق مرتهن.....
- ۳۸۹.....۵-۱۱-۲- تصرف حقوقی رهن در عین مرهونه.....
- ۳۹۰..... الف- فروش عین مرهونه.....
- ۳۹۵..... ب- واگذاری مانع مال مرهن به صورت معاوضی یا معوض یا مجانی.....
- ۳۹۶.....۵-۱۱-۱-۲- تصرف موقوفه رهن در عین یا منافع عین مرهونه.....
- ۳۹۶..... الف- تصرف مادی از سوی رهن در عین مرهونه.....
- ۳۹۸..... ب- تصرف مادی از سوی رهن در منافع و منجزه و زیادت عین مرهونه.....
- ۳۹۸.....۵-۱۱-۳- پرداخت هزینه‌ی حفظ و نگهداری و خارج مال مرهون.....
- ۳۹۸.....۵-۱۱-۴- حق تقاضای تعیین ثالث برای تصرف مال مرهون پس از فوت طرفین عقد رهن.....
- ۴۰۰.....۵-۱۱-۲- حقوق و تکالیف مرتهن.....
- ۴۰۰.....۵-۱۱-۲-۱- حق عینی مرتهن بر عین مرهونه.....
- ۴۰۳.....۵-۱۱-۲-۲- تکلیف به حفظ مال مرهون و استرداد آن پس از وصول طلب.....
- ۴۰۳.....۵-۱۱-۲-۳- ممنوعیت تصرف حقوقی یا مادی مرتهن در مال مرهون.....
- ۴۰۳.....۵-۱۱-۲-۴- استیفای طلب از ثمن عین مرهونه در صورت عدم پرداخت دین در سررسید آن.....
- ۴۰۴.....

- ۵-۱۱-۲-۵- عدم کفایت ثمن مال مرهون به استیفای طلب و تبدیل مازاد آن به
سند ذمه‌ای ۴۰۵
- ۵-۱۱-۲-۶- تکلیف بانک مرتهن به اقاله‌ی مال مرهون تخلیک شده به بانک ۴۰۷
- ۵-۱۱-۲-۷- تکلیف بانک مرتهن به مزایده‌ی مال مرهون به درخواست مدیون و
راهن و توقف سود ۴۰۸
- ۵-۱۲- انحلال عقد رهن ۴۰۹
- ۵-۱۲-۱- اعراض از رهن از سوی مرتهن ۴۰۹
- ۵-۱۲-۲- شرط خیار برای رهن ۴۱۰
- ۵-۱۲-۱- تلف سماوی مال مرهون ۴۱۱
- ۵-۱۲-۴- نادر دیر پایه‌ی رهن ۴۱۱
- نمونه سوالات عقد رهن ۴۱۲
- ضمایم: ۴۱۵
- ضمیمه‌ی شماره‌ی ۱: رأی - نگاه در ضرورت اثبات تعدی و تفریط برای ضمان
مستودع در عقد دیعه ۴۱۵
- ضمیمه‌ی شماره‌ی ۲: رأی دادگاه در ضرورت تردیع مال برای انعقاد عقد ودیعه ۴۱۶
- ضمیمه‌ی شماره‌ی ۳: رأی دادگاه در توبع مای که به عنوان دیگری نزد
شخصی بوده به عنوان مال ودعی ۴۱۷
- ضمیمه‌ی شماره‌ی ۴: رأی دادگاه در ضرورت توافق را در استرداد عین مال در
عقد ودیعه ۴۱۸
- ضمیمه‌ی شماره‌ی ۵: رأی دادگاه در استرداد اموال امانی مصرف نشده ۴۱۹
- ضمیمه‌ی شماره‌ی ۶: رأی دادگاه در استرداد قیمت مال ودعی که حکماً تلف
شده ۴۲۲

ضمیمه‌ی شماره‌ی ۷: رأی دادگاه در ضرورت استرداد مال امانی با مطالبه‌ی مالک.....	۴۲۴
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۸: رأی دادگاه در عدم استحقاق مستودع در حبس مال ودعی بابت طلب از مودع.....	۴۲۶
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۹: رأی دیوان عدالت اداری در رد تقاضای ابطال شرط وکالت ضمن عقد نکاح.....	۴۲۸
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۱۰: رأی دادگاه به استرداد جهیزیه.....	۴۲۹
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۱۱: رأی دادگاه در الزام به رد مال عاریه با فسخ عقد.....	۴۳۰
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۱۲: رأی دادگاه در وکالت مؤید صلح حقوق.....	۴۳۲
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۱۳: رأی دادگاه به تلقی تفویض وکالت در مورد فیش تلفن به انتقال آن.....	۴۳۵
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۱۴: رأی دادگاه به محکومیت وکیل در عدم انجام تعهد منجر به خسارت موکل.....	۴۳۶
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۱۵: رأی دادگاه در حکم ابطال بیع سهام موکل به جهت عدم رعایت مصلحت موکل.....	۴۳۸
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۱۶: رأی دادگاه بر ابطال توکیل به غیر - جهت عدم انجام شروط مذکور در وکالت اول.....	۴۴۰
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۱۷: رأی دادگاه در بقای وکالت وکیل اول پس از توکیل به غیر.....	۴۴۳
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۱۸: رأی دادگاه در اعتبار معامله‌ی وکیل قبل از وصول خبر عزل.....	۴۴۸
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۱۹: رأی دادگاه در رد دعوای ابطال عزل وکالتی که بلاعزل نشده.....	۴۴۹

- ضمیمہ‌ی شماره‌ی ۲۰: رأی دادگاه در امکان عزل و کیل در انقضای مدتی که حق عزل و کیل ساقط شده است. ۴۵۳
- ضمیمہ‌ی شماره‌ی ۲۱: رأی وحدت رویہی شماره‌ی ۷۳۳-۱۳۹۳/۷/۱۵ هیأت عمومی دیوان عالی کشور. ۴۵۵
- ضمیمہ‌ی شماره‌ی ۲۲: رأی دادگاه در حق رجوع ضامن به مضمون‌عنه به میزان تأدیہی از دین. ۴۶۲
- ضمیمہ‌ی شماره‌ی ۲۳: انواع و مصادیق ترهین و توثیق در حقوق کامن لا. ۴۶۳
- ضمیمہ‌ی شماره‌ی ۲۴: رأی دادگاه در عدم مغایرت فروش مال مرهون از سوی راهن به حق مرتهن. ۴۶۶
- ضمیمہ‌ی شماره‌ی ۲۵: رأی دادگاه در منافی حق مرتهن دانستن فروش مال مرهون از سوی مرتهن. ۴۶۷
- ضمیمہ‌ی شماره‌ی ۲۶: رأی دادگاه در الزام به فک رهن و تنظیم سند رسمی ۴۶۸
- ضمیمہ‌ی شماره‌ی ۲۷: رأی دادگاه در رد دعوی الزام به فک رهن و تنظیم سند رسمی ملکی که از طریق اجرای احکام در بازداشت بوده. ۴۷۰
- ضمیمہ‌ی شماره‌ی ۲۸: رأی دادگاه در الزام به فک رهن و رفع توقیف و انتقال رسمی آپارتمانهای مورد معامله. ۴۷۱
- ضمیمہ‌ی شماره‌ی ۲۹: رأی دادگاه در الزام مرتهن به اپرداد مازاد قیمت روز مال مرهون که در قبال طلب به او تملیک شده. ۴۷۳
- ضمیمہ‌ی شماره‌ی ۳۰: رأی دادگاه در الزام و کیل به پرداخت مابه التفاوت ثمن فروش مال موضوع وکالت با قیمت عادیهی روز معامله به جهت تقصیر و کیل و عدم رعایت مصلحت موکل. ۴۷۶
- ضمیمہ‌ی شماره‌ی ۳۱: رأی دادگاه در ابطال معامله‌ی وکیلی که ترتیبات مقرر در وکالت نامه را رعایت ننموده. ۴۸۲

ضمیمه‌ی شماره‌ی ۳۲ : رأی دادگاه در حکم به محکومیت وکیل به جبران خسارت و پرداخت مابه‌التفاوت ثمن با قیمت عادلانه روز معامله.....	۴۸۶
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۳۳ : رأی دادگاه در اعمال قاعده‌ی اذن در شیء، اذن در لوازم آن است، در قرارداد وکالت.....	۴۸۹
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۳۴ : رأی دادگاه در بی اعتباری انتقال قسمتی از موضوع دعوا بابت حق الوکاله‌ی وکیل دادگستری.....	۴۹۲
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۳۵ : رأی دادگاه به تلقی تفویض وکالت در مورد فیش تلفن به انتقال آن.....	۴۹۹
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۳۶ : رأی دادگاه در عدم اعتبار عزل وکیل بلاعزل.....	۵۰۲
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۳۷ : رأی دادگاه بر ضرورت وقوع عقد خارج لازم جهت بلاعزل شدن وکالت بر ضمن آن.....	۵۰۴
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۳۸ : رأی دادگاه در ضرورت اطلاع وکیل از عزل خود، جهت بی اعتباری معامله‌ی بعد از عزل وی.....	۵۰۹
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۳۹ : رأی دادگاه بر این که استعفای وکیل مادام که اذن موکل باقی است وکیل می‌تواند موضوع وکالت را انجام دهد.....	۵۱۲
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۴۰ : رأی دادگاه در تفسیر عبارت اختتام وکیل در وکالت نامه، به اختیار فروش.....	۵۱۶
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۴۱ : رأی دادگاه در عدم امکان انجام موضوع وکالت بلاعزل توسط موکل در حالتی که موضوع وکالت را با قرارداد عادی نیز به وکیل منتقل نموده است.....	۵۲۴
ضمیمه‌ی شماره‌ی ۴۲ : رأی دادگاه در حق رجوع ضامن به مضمون عنه پس از پرداخت دین به مضمون له.....	۵۳۲

- ضمیمه‌ی شماره‌ی ۴۲: رأی دادگاه در عدم تأیید ضمانت پیش از پرداخت وام
 به عنوان ضمان مالم یجب ۵۳۵
- ضمیمه‌ی شماره‌ی ۴۳: رأی دادگاه در اعتبار توثیق ملک برای تعهد به خدمت
 برای دانشگاه ۵۳۸
- ضمیمه‌ی شماره‌ی ۴۴: رأی دادگاه مبنی بر رد دعوی دانشگاه در مطالبه‌ی
 وثیقه‌ی دانشجوی بورسیه در حالتی که دانشگاه از انجام تعهدات خود قصور
 ورزیده ۵۴۳
- ضمیمه‌ی شماره‌ی ۴۵: رأی دادگاه در اعتبار ضمانتی که مطلق بوده ولی در
 کیفیت تأدیبه‌ی آن تعلیقی منظور شده باشد ۵۴۵
- ضمیمه‌ی شماره‌ی ۴۶: رأی دادگاه بر اعتبار التزام به تأدیبه‌ی دین دیگری که
 اشتغال دمه‌ی ارباب محقق نشده ۵۴۸
- منابع و مأخذ ۵۵۳

مقدمه: مفهوم اذن و عقود اذنی

اذن در لغت به معنی دستوری دادن، بار دادن، رخصت و اجازه دادن تصرف و آزادی عمل و رفع محرومیت است. برای کسی که شرعاً ممنوع از تصرف و محروم از آزادی عمل بوده است.^۱

اذن را در اصطلاح رضای ابراز شده فعل یا ترک فعل تعریف کرده‌اند و اثر اذن را رفع حرمت تصرف دانسته‌اند. رفع حرمت تصرف به معنی رفع ضمان نیست. چنانکه در اخذ بالسوم چنین است و با اذن قانون در اضطرار به تصرف مال غیر نیز مصرف کننده ضامن است.^۲ اگر اذن توأم با مجانی دادن مال باشد، موجب امان شدن ید گیرنده است.

برای تبیین مفهوم اذن، برخی^۳ عناصر آن را بر شمرده‌اند که عبارتند از این که: ۱- اذن از مصادیق رضا است ولی هر رضا اذن نیست چنانکه در عقود تملیکی رضا را اذن نمی‌گویند. ۲- اذن نیاز به کاشف از اذن دارد. ۳- اذن ممکن است به صورت اذن کی قانونی، مثل اذن قانون در تملک لقطه باشد. (مواد ۱۶۲ تا ۱۶۹ ق.م.) همچنین اذن ممکن است از سوی اشخاص و به صورت جزیی و مشخص باشد و در این حالت با اعطای اذن، رابطه‌ی حقوقی ایجاد می‌گردد. ۴- فعل یا ترک متعلق اذن بعد از دادن اذن صورت می‌گیرد، بر خلاف

۱- محمد معین، فرهنگ فارسی (متوسط)، ج اول، چاپ نهم، انتشارات امیر کبیر، ۱۳۷۵، ص ۱۸۴

۲- دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی، مبسوط در ترمینولوژی حقوق، ج ۱، چاپ اول، ناشر کتابخانه گنج دانش، تهران ۱۳۷۸، ص ۲۳۶ و ۲۳۷

۳- دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی، فلسفه‌ی حقوق مدنی، جلد دوم، اصول عامه‌ی اذن و اذنیات، چاپ اول، گنج دانش، ۱۳۸۰، صص ۱۷ تا ۱۹

اجاره که ممکن است مقدم باشد. ۵- اذن دهنده باید خودش بتواند مورد اذن را صورت دهد. ۶- اثر اذن (عمل مأذون به مورد اذن) امری وجودی است. مثلاً اذن مستأجر به اجیر خاص، برای کار کردن برای ثالث (واقعیهی حقوقی است). ۷- اذن استقلال دارد و رد مأذون اثری بر اذن ندارد و پس از رد می‌تواند به آن عمل کند. ۸- اثر اذن اعطای اختیار به مأذون است. که شامل اختیار در تصرف در امور مالی، اختیار در انعقاد عقد و اختیار در انجام تعهدات مثل اذن به ضمانت از اذن دهنده و اذن به کفالت از اذن دهنده می‌گردد. باید اذین را بداند که اذن، اعطای اختیاری است که قابل رجوع است مگر این که اذن دهنده به وجهی ملزمی این حق را از خود سلب کند. و اذن ممکن است با عقد و یا بدون عقد (به صورت ایقاع) حاصل گردد.

برخی^۱ اذن را به اذن و اراضه مثل اجاره^۲ و مزارعه و مساقات و مضاربه که ملحق به امانات است (ویدگیرنده مال می‌باشد) و اذن مجرد از کل معاوضه اعم از شرعی یا مالکانه (مثل اذن در لقمه یا اذن به مسایه که به روی دیوار او سر تیر بگذارد یا روی آن بنا کند) دانسته‌اند. (مواد ۱۲۰ و ۱۲۲ به بند قانون مدنی)^۳ برخی نیز برآنند که در انعقاد برخی از عقود، اذن داخل مدلول عقد می‌باشد داخل ایجاب اذن دهنده است، مثل اذن در عقد ودیعه و علاوه بر این، اذن بعد از انعقاد عقد یا در تعریف اذن خارج از عقد نیز وجود دارد.

۱- کاشف الغطاء، محمد حسین، تحریر المجله، الجزء الثالث، الطبعه الاولى، المجمع العالمی للتقريب بين المذاهب الاسلاميه، المعاونه الثقافيه، ۱۴۲۲هـ. ق. ۲۰۰۴م، ص ۱۸

۲- مادهی ۴۹۴ ق.م. مقرر می‌دارد: "عقد اجاره به محض انقضاء مدت بر طرف می‌شود و اگر پس از انقضاء آن مستأجر عین مستأجره را بدون اذن مالک مدتی در تصرف خود نگاهدارد موجب برای مدت مزبور مستحق اجرت المثل خواهد بود اگر چه مستأجر استیفاء منفعت نکرده باشد و اگر با اجازه مالک در تصرف نگاه دارد وقتی باید اجرت العثل بدهد که استیفاء منفعت کرده باشد مگر اینکه مالک اجازه داده باشد که مجاناً استفاده نماید."

۳- مادهی ۱۲۰ ق.م. مقرر می‌دارد: "اگر صاحب دیوار به همسایه اذن دهد که به روی دیوار او سر تیر بگذارد یا روی آن بنا کند هر وقت بخواهد می‌تواند از اذن خود رجوع کند مگر این که به وجه ملزمی این حق را از خود سلب کرده باشد."

اذن خارج از عقد، مثل اذن به مستأجر، به تعمیر عین مستأجره که اذن خارج از عقد است. (ماده ۵۰۲ ق.م.)^۱

به نظر برخی نگاه اجمالی به عاریه و ودیعه و وکالت نشان می‌دهد که به هم ارتباط دارند و اثر مستقیم و بی واسطه‌ی همه‌ی آنها ایجاد اذن است. تعهد و التزام در نتیجه‌ی اجرای اذن به وجود می‌آید. به همین دلیل هر سه عقد جایز است و اصطلاح عقود اذنی که نزد فقیهان متأخر امامیه شهرت یافته است عنوان مناسبی است و نیابت و امانت نیز اثر مشترک این سه عقد است. مضاربه هر چند اذنی است ولی وصف اتحاد و شرکت در آن غلبه دارد و باید در زمره‌ی مشارکتها در آید. اجاره نیز عقد امانی است اما معاوضه و تملیک وصف بارز آن است.^۲

به تعبیری مدلول برخی از عقود اعطای اذن است و مأذونیت اثر این عقود است. در نگاه سستی، عقود اذنی (ودیعه، عاریه، مضاربه، شرکت و وکالت)، عقود نیابتی تلقی شده است و ید نایب را ید منوب عنه و تصرف نایب را تصرف منوب عنه دانسته‌اند. و بر این اساس شخص مأذون را نایب می‌دانند. اما در همه‌ی عقود اذنی یا در همه‌ی اذنیات تصرف مالی مطرح نیست. به عنوان مثال در اذن به ضامن برای ضمانت یا اذن دهنده یا اذن به تأدیه‌ی دین اذن دهنده و یا اذن به کفالت از اذن دهنده، موضوع نیابت ید بر مال اذن دهنده مطرح نیست.^۳

به نظر برخی با استقرا در عقود معین، عقودی که وابسته به اذن و اذنیات هستند عبارتند از:

- ۱- ودیعه
- ۲- عاریه
- ۳- وکالت
- ۴- مضاربه
- ۵- عقد شرکت مدنی
- ۶- اجاره
- در نسام عین مستأجره
- ۷- مزارعه
- ۸- مساقات
- ۹- عقد سکنی
- ۱۰- عقد عمری
- ۱۱- عقد رهنی
- ۱۲- حبس

۱- ماده ۵۰۲ ق.م. مقرر می‌دارد: "اگر مستأجر در عین مستأجره بدون اذن موجر تعمیراتی نماید حق مطالبه قیمت آنرا نخواهد داشت."

۲- دکتر ناصر کاتوزیان، عقود معین (۴) حقوق مدنی: عقود اذنی - وثیقه‌های دین، چاپ سوم، ناشر: شرکت سهامی انتشار با همکاری بهمن برنا، تهران ۱۳۷۸، ص ۲

۳- دکتر محمد جعفر جعفری لنگرودی، فلسفه‌ی حقوق مدنی، جلد دوم، اصول عامه‌ی اذن و اذنیات، ص ۹

به معنی اخص ۱۳- وقف (اگر مفید تملیک نباشد) ۱۴- جعاله (اگر عقد باشد) ۱۵- عقد رهن (از حیث اذن در قبض) ۱۶- عقد مقدمه‌ی ضمان (اذن به ضمانت از اذن دهنده) ۱۷- عقد مقدمه کفالت (اذن به کفالت از اذن دهنده) ۱۸- تقویم بر دلال ۱۹- حواله (از جهت اذن در ایفاء) به دو صورت: الف) به صورت امر (در حواله بر مشغول) ب) به صورت التماس (در حواله‌ی بر بری الذمه).^۱

تراضی در عقود تملیکی و عقود اذنی متفاوت است. تراضی در عقود تملیکی به گونه‌ای است که بر اناطه استوار است به این معنی که اثر ایجاب (یا به تعبیر دقیقتر اثر عقد) در زن اظهار قبول ظاهر می‌شود. اما در برخی از عقود اذنی چنین اناطه‌ای وجود ندارد.^۲ به عنوان مثال در وکالت اگر موکل اذن به تصرف دهد ولی وکیل از آن بی‌خبر باشد، با وجود این وکیل مأذوم است.

از این رو، به طور خلاصه می‌توان گفت که اذن ممکن است شرعی یا مالکانه باشد. اذن مالکانه نیز ممکن است بدون انعقاد عقد اعطا شود، مثل اذن به همسایه که سر تیر یا دیوار خود را روی دیوار اذن دهنده بگذارد یا اذن به مهمان در خوردن غذا که تصرف را مباح می‌کند. همچنین اذن مالکانه ممکن است با عقد و استنباط اعطا گردد، مثل اعطای اذن در عقد ودیعه و عقد وکالت که اذن و استنباط برای حفظ مال و اذن و استنباط برای تصرف است و مال موضوع ودیعه و وکالت با اذن و مجانی تسلیم می‌گردد و ید گیرنده نیز امانی است. اذن مالکانه ممکن است با عقد و به قصد مشارکت باشد مثل مزارعه و مساقات و مضاربه که مال موضوع این عقود نیز با اذن و مجانی تسلیم می‌گردد. ید گیرنده در این موارد نیز ید امانی است. اذن مالکانه ممکن است در عقد و به قصد انتفاع مجانی گیرنده باشد مثل عقد عاریه که ید گیرنده ید امانی است. اذن مالکانه ممکن است در عقد لازمی مثل اجاره اشیا باشد که عین مستأجره با اذن و مجانی به مستأجر تسلیم می‌گردد (مستأجر در قبال عین مستأجره عوضی نمی‌پردازد) و ید مستأجر بر عین مستأجره ید امانی است. در

۱- همان، صص ۹ و ۱۰

۲- همان، صص ۱۰ و ۱۱

عقد رهن نیز اذن تصرف به مرتهن توأم با تسلیم مجانی مال مرهون به مرتهن است و ید مرتهن ید امانی است.

لازم به ذکر است که اذن ممکن است پس از عقد و به تبع آن اعطا گردد مثل اذن مرتهن به فروش مال از سوی راهن که قبل از فروش قابل رجوع است. یا اذن بایع به مشتری قبل از پرداخت ثمن به قبض مبیع یا اذن موجر به مستاجر به زدن حیوان که باید به نحو متعارف و در موضع معمول باشد و بدون اذن او اگر بزند و تلف یا ناقص گردد ضامن است. یا اذن شریک به تصاحب شریک دیگر در مال مشاعی ناشی از عقد شرکت یا اذن معیر به مستعیر به تسلیم مال به ثالث یا اذن مودع به مستودع به مخلوط کردن مال ودعی با مال شخص دیگر یا اذن مرتهن با رهن، بحد مال مرهون که بدون اذن او قبض مجدد مال به مرتهن جدید معتبر نیست.

در این نوشته سه مصداق از عقود اذن که بد گیرنده‌ی مال در آنها امانی است، یعنی عقد ودیعه، عاریه و وکالت به ترتیب بررسی می‌گردد.